

DIUMENGE 22 DE SETEMBRE DEL 2013

ara **Tu**

L'ÈPOCA DAURADA DEL RETRAT

L'històric estudi
fotogràfic Daguerre,
gairebé centenari,
en guarda la memòria

VENTURA PONS CINEASTA
PROLÍFIC I APASSIONAT
BENESTAR NOUS COSMÈTICS
I ALIMENTS DEPURATIUS

Daguerre

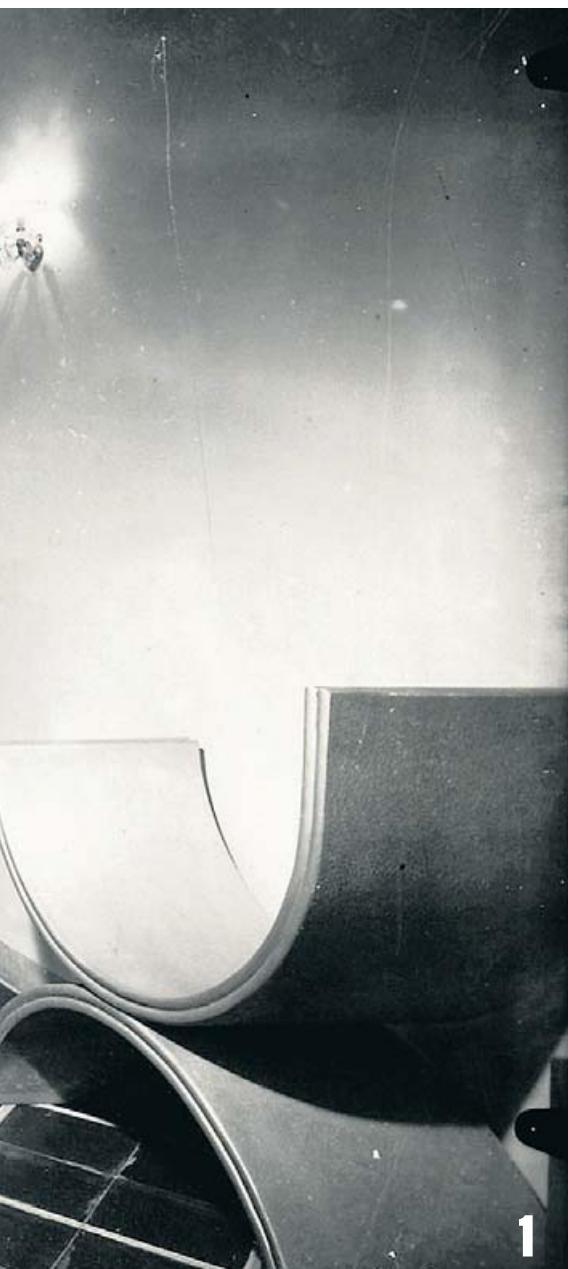
Can Daguerre vol fer cent anys

A Barcelona van arribar a funcionar un centenar d'estudis fotogràfics de manera simultània. El més antic de la ciutat continua en mans de la família que el va fundar, que en preserva el llegat i lluita pel seu futur

Text **Xavier Theros** Fotos **Fons Estudi Daguerre**

Hi va haver un temps que qualsevol esdeveniment era immortalitzat a cal retratista. Un casament, un bateig, una primera comunió, tot podia ser transformat en un record familiar gràcies al centenar d'estudis fotogràfics que funcionaven a Barcelona. L'extensió de les càmeres personals i l'aparició de la fotografia digital han fet desaparèixer aquest costum, però al barri barceloní de Sants es conserva un dels últims negocis d'aquesta mena que continuen oberts a la ciutat. És el més antic al nostre país i encara està en mans de la mateixa família que el va fundar.

A Catalunya la fotografia comença l'any 1839, amb el famós daguerreotip dels Porxos d'En Xifré de Ramon Alabern. Però aquesta tècnica incipient presenta un gran desavantatge: el temps d'exposició era tan lent –entre quinze i

1

2

(1) Interior de la galeria de retrats, anys cinquanta.

(2) La terrassa de l'estudi, on s'assecaven les imatges fotogràfiques.

(3) Diaporama publicitari de l'estudi Daguerre per ser projectat als cinemes, anys cinquanta.

3

vint minuts- que només resultava apte per retratar edificis o paisatges. Els primers retrats de persones s'havien de fer amb unes cadires especials dotades d'un dispositiu que subjectava el cap del retratat per impedir que es mogués, i al retrat resultant li havien de pintar els ulls. Això explica per què fins a la segona meitat del XIX el retrat fotogràfic no es va convertir en una pràctica habitual. Els primers retratistes estaven a mig camí entre la ciència i les barraques de fira, formaven un negoci itinerant que llogava puntualment un pati o un terrat per aprofitar la llum natural, i al cap d'un temps canviaven de domicili. El primer d'aquests professionals que es va instal·lar a Barcelona va ser el francès Pierre Sardin, que va obrir estudi en un àtic del carrer de la Portaferriassa.

Tot va canviar a mitjans del segle XIX, amb l'aparició de nous procedi-

Els primers estudis fotogràfics eren una mena d'hivernacles situats en patis o terrats que es cobrien amb telons per tamisar la llum

ments químics com el col·lodió i el paper albúmina, que permetien fixar la imatge en el famós format *targeta de visita*. Això permetia fer diverses fotografies en una sola placa, cosa que abaratia molt el preu. Els burgesos primer, i després tothom, fos quina fos la seva classe social, van descobrir un nou entreteniment que aviat es va posar de moda.

L'any 1860 ja hi havia més de trenta estudis fotogràfics a Barcelona. Primer agrupats a la Rambla i rodalia, i després a la plaça Catalunya i el carrer Pelai, que es transformaria en un dels principals carrers per a aquesta mena de negocis. En aquells moments, la temàtica més habitual d'aquells fotògrafs era el retrat infantil: nadons, dides amb les criatures a coll, fins i tot infants morts prematurament. L'alta mortalitat en els primers anys de vida justificava aquest interès per retratar els nens de la casa.

En aquella època els estudis eren de vidre, una mena d'hivernacles situats en un pati o en un terrat que s'havien de cobrir amb telons per tamisar la lluminació. Com que havien d'aprofitar la llum solar, estaven exposats a les inclemències del temps i habitualment s'havien de pujar moltes escales per accedir-hi. Això òbviament comportava diverses molèsties per als clients, que es van provar de solucionar posant seients als replans de les finques i aclimatant els estudis per prevenir els freds hiverns.

Per a totes les butxaques

D'aquesta mena de negocis n'hi havia per a totes les butxaques. Els més grans eren anomenats *eqüestres* perquè dintre hi havia lloc per fer retrats a cavall, com els Napoleón de la rambla de Santa Mònica i el d'en Pau Audouard a la Gran Via. Al mateix temps, la tècnica va co-

nèixer una autèntica revolució gràcies al nou mètode de plaques seques al gelatinobromur. En el tombant de segle es va viure la gran edat d'or d'aquest negoci, que va provocar un nou fenomen social. La gent es va habituar a visitar el retratista, fins i tot va sorgir el costum dominical de fer-se retratar aprofitant que aquell dia la gent anava més mudada.

Parlo de tot això amb Susana Muriel i Ricard Martínez, membres de l'associació Fotoconnexió, i amb Francesc Tàpia Bonet, que és l'actual propietari de l'estudi Daguerre de Sants. Segons m'expliquen, a principis del segle XX el sòl al centre urbà havia pujat molt de preu. En canvi, les barriades eren més barates, i a més vivien un fort creixement demogràfic i cada vegada hi havia més clients potencials.

Això devia pensar l'avi del Francesc, el senyor Martí Bonet, que l'any 1910 va deixar el seu estudi a Terrassa i es va traslladar a la carretera de Sants. Aquella era una bona opció, el barri creixia gràcies a les moltes indústries que acollia. Per exemple, hi havia els estudis cinematogràfics del pioner Fructuós Gelabert, situats on ara hi ha la plaça de Sants, que amb el temps es transformarien en els laboratoris Foto-Industrial, un dels primers a revelar fotografies de particulars. Aquests estudis eren coneguts com la Casa de Vidre, i s'havien fet populars gràcies a la pel·lícula *Sortida de la fàbrica La Espanya Industrial*, projectada amb gran èxit durant la festa major de Sants (els 2.500 treballadors de l'empresa van anar a veure-la, i n'hi va haver que hi van tornar unes quantes vegades només per la fascinació de reconèixer-se a la pantalla).

La ubicació definitiva

Llavors la competència a la carretera de Sants era ferotge, hi havia l'estudi de J.R. Vidal a la cantonada amb el carrer Gayarre, el de Serra i Martí prop del carrer Guadiana, el de Clemente García al costat de les Cotxeres, o el de M. Ribas en una finca modernista del carrer Alcolea. Això explica que l'any 1915 el senyor Bonet es decidís a abandonar el seu primer estudi al barri per buscar una ubicació més convenient, en un local de més categoria. Va comprar un solar i s'hi va fer edificar la casa de planta i pis que encara conserva el seu negoci. La jugada era perfecta: estava situat just davant de les cotxeres del tramvia, al costat de l'estació del ferrocarril i entre els dos bars més populars de la zona, l'Elèctric i el Liceo. Tenia aparador i vestíbul amb una sala d'espera, tot a peu

de carrer. I al primer pis la galeria de retratista, amb una paret de vidre encara visible des del carrer Alcolea. A la primera planta també hi havia el laboratori, el taller de retoc i el magatzem, que conserven estris de tota mena, elements de mobiliari i de decoració, i la instal·lació elèctrica original. Aquesta petita joia de la nostra història comercial és l'únic estudi encara en peu edificat expressament per a la seva funció.

Tres retrats, cinc pessetes

El 1915, l'any en què Martí Bonet es va decidir a traslladar i expandir el seu negoci, va ser un any especial a Barcelona. La ciutat vivia l'eufòria de pertànyer a una nació neutral enmig de la carnissèria de la Primera Guerra Mundial. A casa nostra va ser l'inici de la cultura popular, que va tenir la fotografia i el cinema com les seves principals expressions, i el

La memòria del barri de Sants està condensada en aquest negoci, que miraculosament ha sobreviscut a tota mena d'entrebancs

Paral·lel i la carretera de Sants com els seus eixos. Fins i tot Pau Audouard havia deixat el seu luxós estudi i s'havia traslladat al terrat dels grans magatzems El Siglo de la Rambla, on oferia tres retrats per cinc pessetes. Era normal veure a la premsa anuncis d'estudis que es traspassaven a bon preu, i apareixien nous professionals com fotògrafs artístics o de premsa. Les obres del nou estudi de Martí Bonet avançaven. El desembre del 1915 els diaris anunciaven que Fotografia Daguerre buscava un noi per fer encàrrecs i netejar. A principis del 1916 inauguraven el local.

L'aposta de Martí Bonet va ser un èxit immediat. En els seus bons temps hi treballaven quinze persones i era una de les entitats del barri que finançaven les activitats de la Unió Esportiva Sants, com les competicions ciclistes del velòdrom de Sants o la Volta Ciclista a Cata-

(4) Autoretrat de Martí Bonet, fundador de Can Daguerre.

(5) Retrat d'un grup de nens.

(6) Fotografia acolorida a mà de dues nenes amb palmons.

LA PETITA MILICIANA

L'arxiu de Can Daguerre guarda les peripècies de la nostra història. Gràcies a la tasca dels membres de l'associació Fotoconnexió s'ha pogut ordenar i catalogar gran part d'aquest llegat històric. Però a vegades aquesta feina asèptica desferma autèntiques sorpreses, com la placa de la petita miliciana fotografiada l'any 1937 amb el mateix mobiliari que poc abans es feia servir per retratar nens de primera comunió (al costat d'un santcris de cartró que encara es conserva). La retratada es diu Maria Munté i Amat i encara resideix al barri, tot i que l'edat ja no li permet concedir entrevistes. Quan li van mostrar aquesta imatge que ella donava per perduda, una part del seu passat va reviure.

lunya. La seva publicitat recordava que era un dels pocs retratistes de fàcil accés per al públic, fins i tot per a gent gran o amb problemes de mobilitat. A més, Bonet va ser un dels pioners a il·luminar elèctricament la seva galeria, amb un sistema anomenat Jupiter que permetia fer retrats al marge de les condicions meteorològiques. Fins a aquell moment, no tan sols s'havia de fotografiar de dia, sinó que s'havia de tenir en compte la llum. Amb els nous focus això ja no era determinant, com deia la propaganda de Can Daguerre: "Es retrata encara que ploqui". Com m'explica Francesc Tàpia, el seu avi pagava una propina als taxistes que li portessin clients.

Amb el temps, del negoci se'n van fer càrrec la filla Joana Bonet i el gendre Francesc Tàpia, pares del propietari actual. Ells van resistir malgrat la decadència del sector als anys setanta, quan

els arxius i els aparells de molts estudis van acabar malvenuts o directament a les escombraries.

És estrany trobar un veí antic de Sants que no guardi al seu àlbum familiar un retrat fet a Can Daguerre. La memòria del barri està condensada en aquest petit negoci que miraculosament ha sobreviscut a tota mena d'entrebancs. En la postguerra ja va patir una primera crisi provocada per la falta de material fotogràfic, quan encara s'havien de fer servir negatius de vidre. Després va ser víctima de l'aparició de les càmeres particulars i, finalment, de la fotografia digital. No obstant, ironies de la vida, podria ser una mena de fil·loxa comercial –la fi de la moratòria de lloguers antics– el que podria fer desaparèixer aquest insòlit supervivent. Això explica la mobilització de l'associació Fotoconnexió, un col·lectiu de fotògrafs,

arxiviers i investigadors disposats a posar els mitjans perquè no es perdi tot aquest material. La seva recerca va començar fa un parell d'anys, amb una crida al veïnat per accedir a les fotos d'en Daguerre guardades en calaixos o en àlbums particulars i digitalitzar-les per crear un arxiu obert a tothom (www.el-daguerredesants.wordpress.com).

En el marc d'aquesta tasca de preservació, el 14 d'octubre inauguren una exposició a les Cotxeres de Sants amb el material recuperat. A la mostra, itinerant, s'hi afegirà la publicació d'un llibre editat per l'Arxiu Fotogràfic de Barcelona. Des de Fotoconnexió es vol aconseguir també que l'edifici on s'ubica l'estudi rebí la consideració de patrimoni de la ciutat –és un dels pocs que conserven l'estil original de les cases de Sants– i es posi una placa a la façana. Tot amb l'objectiu que Can Daguerre pugui complir cent anys.